

AZ ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK VIZSGÁLATA AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGÁNAK GYAKORLATÁBAN

JUHÁSZ Krisztina
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

A gazdasági élet elengedhetetlen kellékeivé váltak a tömegesen megkötött polgári jogi ügyletek miatt az ún. blanketta szerződések, amelyek során az egyik szerződő fél előre meghatározza azon feltételeket,¹ amelyek a szerződés részévé válnak. Különös jelentőséggel bír ez fogyasztói szerződések esetén, ahol a fogyasztóval szerződő fél szabja meg egyoldalúan a megkötendő szerződés tartalmát, élve azzal a lehetőséggel, hogy számára kedvező, míg a fogyasztóra hátrányos feltételeket szab meg. Ezen feltételek minősülhetnek „tiszteességteleneknek”.

A régi Ptk. 209. §-a és az új Ptk. 6.102 §-a határozza meg a tisztességtelenség fogalmát, egyben régi szabályozásunk utal arra, hogy külön jogszabályban azt meg is lehet jelölni. Ez a külön jogszabály a 18/1999. (II. 5.) Kormányrendelet, amely tételiesen felsorolja mit tekinthetünk tisztességtelennek. Az új Ptk. már magában foglalja ezeket a szabályokat a 6:104. §-ban.

Mindezen szabályozás a 93/13. EGK irányelv² harmonizációjának az eredménye. Ha a fogyasztói kölcsönszerződésekről vagy hitelszerződésekről beszélünk, meg kell még említeni a 2008/48. EK irányelvet,³ amely a fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozik. Az utóbbi irányelv hatálya tartalmának megfogalmazására nézve egy meglehetősen kiterjedt definíciót ad.

Ezen irányelvek mindennapi alkalmazásáról azonban elmondhatóak az alábbiak.

A 2013. évet megelőzően csak néhány ítélet került kibocsátásra, amelyeket alkalmaztak a 93/13/EGK irányelv, mint jogi alap normáinak implementálására (Ptk. 209. §), ami mutatja, hogy az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB)

¹ Ezeket nevezzük az adott fél minden szerződésének részét képező „általános szerződési feltételeknek”; közismerten használt rövidítésük: ÁSZF.

² 93/13/EGK irányelv a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, HL L 095, 1993. 04. 21., 29–34. o.

³ 2008/48/EK irányelv a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 133, 2008. 05. 22., 66–92. o.

esetjoga nem volt jelentős befolyással a magyar bíróságokra. A Kúria által végzett 2012. évi esetjog-értékeléssel összhangban egyetlen ügy volt, amelyben a bíróság saját motivációjából fakadóan lefolytatta a tisztességtelenség vizsgálatát, az EUB *ex officio* értékelésre vonatkozóan lefektetett esetjoga ellenére. Ez visszatükrözi a magyar implementációs rendelkezések elismerésének hiányát mint kötelező jogot, amelyet szükségképpen alkalmazni kell a fogyasztói szerződések speciális ügyében. Mind a jogi szakirodalom, mind a Kúria jórészt csöndben maradt a nemzeti fogyasztói hiteljog új problémáinak területén, mialatt a kölcsönszerződésekbe a szabályozó beavatkozás hullámát az adóst mentő tervek implementálására a kormányzat már 2010-ben megkezdte.⁴

Napjaink mai magyarországi problémájának egyike, a devizahiteles szerződések ügye, éppen ezen szabályozáshoz kapcsolódik. A nemzetközi pénzügyi válsággal részben összefüggésben, részben más okok miatt Magyarországon súlyos probléma keletkezett a deviza-alapú kölcsönszerződésekénél.⁵ Ez a jelenség azonban nemcsak Magyarországot, hanem más európai országokat is érintett, és meglehetősen felgyorsult az EUB-hoz érkező előzetes döntéshozatali eljárások száma ezzel kapcsolatosan.

Ezek tekintetében úgy vélem, hogy lehet különböztetni aszerint, melyik érinti az irányelvekben foglaltak érvényesülését eljárásjogilag, és melyek foglalkoznak azok anyagi jogi értelmezésével. Az igényérvényesítés lehetőségeit érintő ilyen ügyek, a C-243/08 Pannon GSM,⁶ a C-137/08. VB Pénzügyi Lízing,⁷ a C-397/11. Jörös,⁸ a C-472/11. Banif,⁹ a C-567/13 Baczó és Vizsnyicai,¹⁰ a C-32/14. Erste Bank ügyek.¹¹ Most azonban az irányelvek anyagi jogi érvényesülésével kapcsolatos előzetes döntéshozatali kezdeményezésekre helyeznénk a hangsúlyt.

Az ezen eljárások során hozott határozatok ugyanis pont azért bírnak jelentőséggel, mivel képet kaphatunk arról, hogy az uniós jogrendben milyen értelmet adnak az irányelvek tartalmának, az ugyanis a jogalkalmazásunk számára is követendő példa kell, hogy legyen. Az uniós jog elsőbbsége folytán mindenképpen figyelemmel kell lenni rájuk.¹² Az alábbiakban azon ítéletek, végzések ismertetésére kerül sor, amelyek a mindennapi jogalkalmazás során jelentőséggel bírhatnak. A tárgyuknál, illetve jellemükénél fogva egy adott témához kapcsolódva kerülnek bemutatásra, ismertetve az ügy tényállását is. Kezdjük azzal, ami az egyik legfontosabb a tisztességtelen szerződési feltétel észlelése esetén, ez pedig az abból fakadó jogkövetkezmény levonása.

⁴ MÓNKA JÓZON: Country Report Hungary. In: Hans-W. MICKLITZ – Irina DOMURATH (szerk.): *Consumer debt social exclusion in Europe*. Ashgate, 2015. 90.

⁵ HARMATHY Attila: Szerződésmódosítás – devizaalapú kölcsönszerződés. *Jogtudományi Közlöny*, 2016/11. 545.

⁶ C-243/08. sz. ügy Pannon GSM Zrt. kontra Sustikné Györfi Erzsébet [ECLI:EU:C:2009:350].

⁷ C-137/08. sz. ügy VB Pénzügyi Lízing kontra Schneider Ferenc [ECLI:EU:C:2010:659].

⁸ C-397/11. sz. ügy Jörös Erika kontra Aegon Magyarország Hitel Zrt. [ECLI:EU:C:2013:340].

⁹ C-472/11. sz. ügy Banif Plus Bank Zrt. kontra Csipai Csaba, Csipai Viktória [ECLI:EU:C:2013:88].

¹⁰ C-567/13. sz. ügy Baczó Nóra, Vizsnyiczai János István kontra Raiffeisen Bank Zrt. [ECLI:EU:C:2015:88].

¹¹ C-32/14. sz. ügy ERSTE Bank Hungary Zrt. kontra Sugár Attila [ECLI:EU:C:2015:637].

¹² VARGA Zsófia: Mikor kell a magyar bíróságnak hivatalból alkalmaznia az uniós jogot? *Európai Jog*, 2016/6. 3.

1. A tisztességtelenség jogkövetkezménye

1.1. Mellőzés v. diszpozitív szabály

A tisztességtelen szerződési feltétel esetén a tisztességtelenség jogkövetkezményeként megjelölt semmisség részleges érvénytelenségét eredményez. A szerződés rendelkezései közül az ilyennek minősülő kikötést mellőzni kell a szerződésből. A 93/13/EGK irányelv 6. cikke (1) bekezdése alapján ezen rendelkezésekből az következik, hogy

„[...] a fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

Ennek kimondása az EUB gyakorlatában is testet ölt, és ehhez a leginkább kapcsolódó ítélet a Banco Español /C-618/10.¹³

A C-618/10. számú ítélet tényállása szerint 2007. május 28-án 30 000 euró összegű kölcsön szerződés megkötésére került sor gépjármű vásárlásra. Az ügyleti kamat mértékét 7,950%-ban, a THM-et 8,890%-ban, a késedelmi kamatot pedig 29%-ban határozták meg. Hét havi törlesztőrészlet megfizetése elmaradt, ezért a pénzügyintézet fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet nyújtott be 29 381,9 euró összegre, amely a meg nem fizetett havi törlesztőrészleteknek a szerződéses kamatokkal és költségekkel növelt összegének felelt meg.

A fizetési meghagyásos eljárás során észlelték, hogy egyrészt a vitatott szerződés szabvány szerződés, másrészt a 29%-os késedelmi kamatot a szöveg többi részétől sem a használt betűtípus, vagy betűméret nem különíti el. Hivatalból sor került a késedelmi kamatokra vonatkozó kikötés semmissége megállapítására azzal az indokkal, hogy az tisztességtelen jellegűnek minősül. Az ilyen tartalommal meghozott végzés egyben rendelkezett arról, hogy az említett kamatláb mértékét 19%-ban állapítja meg és kötelezte a pénzügyintézetet, hogy az előtte folyamatban lévő jogvita által érintett időszakra újra számolja a kamatok összegét. A pénzügyintézet a végzéssel szemben fellebbezéssel élt.

Az alapügyben eljáró bíróság az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező határozatában megállapította,

„[...] hogy a szabályozásuk nem jogosítja fel a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróságot arra, hogy hivatalból in limine litis is megállapítsa a tisztességtelen kikötések semmisségét, mivel azok jogszerűségének a vizsgálata olyan általános jogi eljárás keretébe tartozik, amelynek megindítására csak az adós ellentmondása esetén kerül sor.”

¹³ C-618/10. sz. ügy Banco Español de Crédito SA kontra Joaquín Calderón Camino [ECLI:EU:C:2012:349] 27–37 pontok.

Várta ezért annak tisztázását, hogy ellentétes-e az uniós joggal, ha a nemzeti bíróság hivatalból és az eljárás bármely szakaszában vizsgálja, hogy a késedelmi kamatot megállapító feltétel semmis-e, és ez a feltétel a fogyasztói kölcsönszerződésben módosítható-e, vagy sem. Választ várt arra a kérdésére is, hogy a bíróság dönthet-e úgy, anélkül hogy megsértené a fogyasztó uniós jogalkotó által elismert jogait, hogy az említett kikötés vizsgálatát csak az adós indítványára végzi el, és ettől függően kérdezett rá arra, hogy milyen hatállyal bír a 93/13 EGK irányelv (6) cikk (1) bekezdésének azon előírása, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Tisztázni kívánta azt is, hogy kizárható-e hivatalból az *in limine litis* végzett bírósági felülvizsgálat, ha egyébként a felperes kérelmében egyértelműen meghatározza a késedelmi kamat mértékét, a követelés összegét és egyébként a fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet által megkívántakat teljesíti.

A EUB azt az értelmezést adta, hogy a 93/13/EGK irányelvvel ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy akár *in limine litis*, akár az eljárás bármely szakaszában hivatalból értékelje a késedelmi kamatra vonatkozó kikötés tisztességtelen jellegét abban az esetben is, ha a fogyasztó nem élt ellentmondással. Ellentétesnek találta ugyanakkor azt a spanyol szabályozást, amely lehetővé teszi, hogy a tisztességtelen jelleg megállapítása esetén az említett szerződést a feltétel tartalmának módosítása útján kiegészítse.

Az EUB ezen döntése azért bír kiemelt jelentőséggel, mert megerősíti,¹⁴ hogy a tisztességtelen szerződési feltétel jogkövetkezménye a tisztességtelen szerződési feltétel mellőzése. Ez alapján, ha jogvita keletkezik, akkor a tisztességtelennek minősülő kikötést „ki kell hagyni”, azaz mellőzni kell a szerződésből, és anélkül kell elbírálni az igényeket, amennyiben ilyen formában is teljesíthető a szerződés. Ezen döntésben a fogyasztói jogok védelme teljes mértékben érvényre jutott, és megadott egy alapírányt, amely a későbbiekben megváltozott és teljesen annullálta ezt a hozzáállást.¹⁵

Azt, hogy ez miként történt, az ezen ítélethez képest lényeges módosulást eredményező Kásler ügy¹⁶ mutatja be. A C-26/13 számú ítélet a devizahiteles szerződésekből eredő jogviták jogi rendezésének egyik alapkövét képezte Magyarországon.

Az ügy tényállása szerint 2008. május 29-én a kölcsönvevők ingatlan jelzáloggal biztosított, devizában nyilvántartott jelzálog típusú kölcsönszerződést kötöttek. A szerződés I/1. pontjának megfelelően 14.400.000 Ft összegű kölcsön nyújtására került sor azzal, hogy a kölcsön összegének devizában való megállapítása a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott deviza vételi árfolyamon történik. A szerződés ezen pontja értelmében a nyújtott kölcsön, annak ügyleti kamata és kezelési költsége, valamint a késedelmi kamat és az egyéb költségek a folyósítást követően devizában kerül-

¹⁴ Kristin NEMETH: How much the credit cost? – Recent developments in unfair terms and consumer credit law Austria and Germany. *Journal European Consumer and Market Law*, vol. 5., no. 4. (2016) 255–261.

¹⁵ Hans-W. MICKLITZ – Norbert REICH: The court and sleeping Beauty: The Revival of the unfair contract terms directive (UCTD). *Common Market Law Review*, vol. 51. (2014) 771–808.

¹⁶ C-26/13. sz. ügy Kásler Árpád, Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP Jelzálogbank Zrt. [ECLI:EU:C:2014:282] 20–35 pont.

tek megállapításra. A kölcsön összegét a pénzügyi intézet által a folyósításkor alkalmazott svájci frank vételi árfolyam alapján számított 94 240,84 svájci frankban határozták meg, amit a kölcsönfelvevőknek 25 év alatt kellett visszafizetniük. A kölcsön ügyleti kamata 5,2%-ban került meghatározásra, amely a 2,04%-os kezelési költséggel növelve a kölcsönszerződés létrejött napján évi 7,43%-os teljes induló THM-nek felelt meg. Rögzítésre került, hogy a szerződés III. 2. pontja értelmében az egyes fizetendő részek forint összegét a hitelező bank által alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamon határozza meg. A kölcsönvevők keresetét indították pontosan ezen kikötés tisztességtelen jellegére hivatkozással.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az így kikötött szabályozás a régi Ptk. 209. §-a alapján indokolatlan és egyoldalú előnyt biztosít a jelzálogbank számára. A másodfokú bíróság ezt helybenhagyta, utalva arra, hogy a pénzügyi intézet a kölcsönvevők számára semmilyen, a deviza vételével vagy eladásával kapcsolatos pénzügyi szolgáltatást nem nyújt, ezért a kölcsön törlesztésekor nem alkalmazhat virtuális szolgáltatás ellenértékéért a folyósításkor alkalmazott átváltási árfolyamtól eltérő árfolyamot. A pénzügyi intézet a másodfokú jogerős döntés ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be.

A Kúria, mint az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő bíróság elsőként annak tisztázását várta, hogy a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó feltétel fogalmába beletartozik-e a kölcsönvevő által pénzben fizetendő ellenszolgáltatás minden eleme, ideértve a kölcsön folyósítására és törlesztésére alkalmazandó árfolyamok közötti különbözetből eredő összegeket, vagy pedig a kölcsönnyújtáson kívül kizárólag az ügyleti kamat fizetése tartozik ebbe a fogalomba. Ha a szűkebb értelemben helyes, akkor annak vizsgálatát kérte, hogy az árfolyamkülönbözetből adódó fizetési kötelezettség a szolgáltatás díjazásának vagy árának a szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik-e, így az ott írt kivételnek tekinthető-e, illetve tényleges szolgáltatásnak minősül-e. Továbbá kérte a világos és érthető feltételek tartalmának tisztázását is, valamint azt, hogy van-e lehetőség a feltétel tisztességtelen jellegének felszámolása érdekében a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezéseinek alkalmazására.

Az EUB válasza szerint a szerződés elsődleges tárgyának fogalma csak akkor terjed ki a szolgáltató és a fogyasztók között létrejött külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésben foglalt olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló, egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételre, ha a kérdést előterjesztő bíróság a szerződés természetének, általános rendszerének és kikötéseinek, valamint jogi és ténybeli összefüggéseinek értékelése alapján azt állapítja meg, hogy az említett feltétel a szerződés alapvető, és mint ilyen, a szerződés jellemző szolgáltatását határozza meg.

A feltételt nem tekintette díjazásnak, azonban kimondta, hogy

„[...] a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, ami alatt nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lenni a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő

gazdasági következményeket [...]. [Megengedte], hogy ha a szolgáltató és a fogyasztók között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, akkor a nemzeti jog valamelyik diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén ezen feltétel érvénytelensége orvoslására kerüljön.”

A Kúria ennek eredményeként az alapeljárásban a jogerős ítéletet a tisztességtelenség jogkövetkezménye vonatkozásában változtatta meg, mivel a tisztességtelen szerződési feltétel kiküszöbölése nem lehet annak bírói módosítása.¹⁷ A régi Ptk. 231. §-a, mint diszpozitív szabály léphetett a tisztességtelen szerződési feltétel helyébe. Ezen döntés alapján születtek meg Magyarországon a 2014. évi XXXVIII.¹⁸ és a 2014. évi XL.¹⁹ törvények, amelyek az „árfolyamrés” és az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó tisztességtelen szerződési kikötések orvoslását tűzték ki célul. Megjegyzendő, hogy a diszpozitív nemzeti szabály alkalmazása csak a folyósításkori és a törlesztőrészlet megfizetésekori különböző árfolyamra, azaz az ún. árfolyamrésre volt alkalmazható. Az egyoldalú szerződésmódosítás tisztességtelensége esetén ezen kikötés mellőzendő volt a szerződésből, a korábbi ítélkezési gyakorlatnak megfelelően (C-618/10).

A valóságban a Kásler ítélet nem hozott hatékonyabb egyéni jogorvoslatot, ellenben a szabályozás a bíróságok részéről mintegy zöld lámpaként volt érzékelhető a jogalkotás számára a fogyasztói szerződések jogába való beavatkozáshoz helyett, hogy védemzte volna a bíróságok nagyobb szerepét, tekintetbe véve az európai tisztességtelen szerződési feltételek jogát az EUB szabályozásának fényében.²⁰

A EUB a korábbi ítélettől eltérően álláspontján változtatott annyiban, hogy a tisztességtelenség jogkövetkezményeként már nem a kikötés mellőzését, hanem a diszpozitív nemzeti jog rendelkezésének alkalmazását lehetővé tette, amennyiben a feltétel elhagyása esetén a szerződés nem teljesíthető. A szerződés elsődleges tárgyához való tartozás meghatározásakor ugyanakkor meghagyta az EUB és a tagállam közti feladat megosztást, csupán iránymutatást adott a tagállami bíró számára.²¹

Felmerül ugyanakkor egy másik vetülete a Kásler ügynek, az Unió tagállamai szempontjából. Míg a tisztességtelen szerződési kikötés mellőzése egyértelmű helyzetet teremtett, és mást alkalmazni nem lehetett helyette, a nemzeti jog diszpozitív szabályának alkalmazhatósága egy új helyzetet eredményez. Ezen diszpozitív és alkalmazható rendelkezések nem feltétlen ölelik fel ugyanazt a tartalmat a különböző tagállamokban, és így szembesülni kell azzal a gondolattal, hogy ez nem teremt-e másfajta egyenlőt-

¹⁷ MUZSALYI Róbert: A joggyakorlat dilemmái a szerződési feltételek tisztességtelenségének vizsgálatánál *Európai Jog*, 2016/6. 19–31.

¹⁸ 2014. évi XXXVIII. tv. a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről.

¹⁹ 2014. évi XL. tv. a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről.

²⁰ MÓNKA JÓZON: The methodology of judicial cooperation in unfair contract terms law. In: Fabrizio CAFAGGI – Stephanie LAW (ed.): *Judicial Cooperation in European Privat Law*. Edward Elgar, 2017. 140.

²¹ JUDIT FAZEKAS: The consumer credit crisis and unfair contract terms regulation – Before and after Kásler. *Journal European Consumer and Market Law*, 2017/6. 103.

lenséget a jogalkalmazás, és a fogyasztói jogok érvényesülése terén.²² Ennek kiderítéséhez egy összefoglaló tanulmányra lenne szükség, amely kellő összehasonlítási alapot adna ahhoz, hogy a különböző nemzeti diszpozitív jogszabályok alkalmazása nem eredményez-e valamiféle diverzifikációt, az egyébként egységes belső piacon.

A Kásler ítéletben az EUB már utalt a szerződés elsődleges tárgya vonatkozásában annak fogalmára. A szerződés elsődleges tárgya a 93/13/EGK irányelv szempontjából különös jelentőséggel bír, mivel erre vonatkozóan a szerződés rendelkezéseinek tisztességtelensége nem vizsgálható, kivéve, ha a feltételek nem világosak és érthetőek. Az EUB ezzel kapcsolatos álláspontját már későbbi döntéseiben fejtette ki.

1.2. Ex tunc vagy ex nunc hatály

Mindenképpen figyelmet érdemel az EUB 2016. december 21-én kelt C-154/15, C-307/15 és C-308/15. számú egyesített ügyekben hozott ítélete,²³ amelyben többek között valamely tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő joghatások nemzeti bíróság által történő időbeli korlátozására vonatkozik.

A C-154/15. számú ügyben a felperes „küszöbikötést” tartalmazó jelzálogkölcson-szerződést kötött egy spanyol bankkal. A 93/13/EGK irányelv és a Spanyol Legfelső Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján a felperes keresetet indított e „küszöbikötés” semmisségének megállapítása és e kikötés alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránt. A Spanyol Legfelső Bíróság a 2013. május 9-i 241/2013. számú ítéletében egy fogyasztói egyesület több hitelintézettel szemben jogsértés megszüntetése iránt benyújtott kollektív keresete alapján megállapította ezen „küszöbikötések” tisztességtelenségét és e feltételek semmisségét. Úgy vélte azonban, hogy az érintett jelzálog-kölcson-szerződések továbbra is teljesíthetők, és ezt meghaladóan korlátozta a „küszöbikötések” semmisségének megállapításához fűződő joghatások visszaható hatályát.

A kérdést előterjesztő bíróságban felmerült a kérdés, hogy egy szerződési feltétel semmisségének a tisztességtelen jellege miatti megállapításához fűződő joghatásoknak kizárólag e megállapítást követő időszakra való korlátozása összeegyeztethető-e a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével, és erre vonatkozóan tette fel kérdéseit.

A C-307/15. számú ügy tényállása szerint a felperes 2006. július 28-án szintén „küszöbikötést” tartalmazó jelzálogkölcson-szerződést kötött a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria Bankkal. A felperes keresetet nyújtott be a hivatkozott feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozással a „küszöbikötés” semmisségének megállapítása, és a banknak jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésére iránt. Az eljáró elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy a felperes keresete okafogyottá vált, de az említett ítélet

²² Mónika JÓZON: Unfair contract terms law in Europe in times of crisis: substantive justice lost in the paradise of proceduralisation of contract fairness. *Journal European Consumer and Market Law*, vol. 6., no. 4. (2017) 157–166.

²³ C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek Francisco Gutiérrez Naranjo kontra Cajasar Banco SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez kontra Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español SA kontra Emilio Irlés López, Teresa Torres Andreu (C-308/15) [ECLI:EU:C:2016:980] 27–45 pontok.

kihirdetését követően a kikötés alapján a banknak kifizetett összegeket visszatérítette a felperes részére. A felperes fellebbezéssel élt, amely során az eljáró másodfokú bíróság kétségesnek találta, hogy az elsőfokú bíróság megoldása összegegyeztethető a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésével. A fellebbviteli bíróság így rákérdezett arra, hogy a fenti irányelv megjelölt szakaszával (azaz, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelennek kötelezettséget a fogyasztóra nézve) összegegyeztethető-e az, hogy a „küszöbki-kötés” tisztességtelen jellegéből fakadóan a visszafizetési kötelezettség ne a szerződés megkötésének időpontjára, hanem egy későbbi időpontra vonatkozzon.

A C-308/15 számú ügy tényállása szerint a felperesek szintén „küszöbki-kötést” tartalmazó jelzálogkölcsön-szerződést kötöttek 2001. június 1-én a Banco Popular Espanol-al, amelyet a felek 2007. május 2-án és 2007. június 14-én megemeltek, a „küszöbki-kötést” az emelések is tartalmazták. Ezen ügy felperesei is hasonlóképpen perelték, mint a korábbiak, azonban itt az elsőfokú bíróság a keresetnek helyt adott és a kölcsönszerződés megkötésétől számolta el a jogalap nélkül kifizetett összegeket. Az ítélet ellen a bank nyújtott be fellebbezést, és a fellebbviteli bíróság szintén tisztázni kívánta, hogy valamely tisztességtelen feltétel semmisségének megállapításához fűződő joghatások időbeli korlátozása összegegyeztethető-e az 93/13 irányelv 6. cikkével. Másrészt úgy látta, hogy a korábban már említett legfőbb bírói fórum a 2015. március 25-i ítéletével az egyéni keresetekre is kiterjesztette a már említett 2013. május 9-i ítéletében elfogadott megoldást, amely álláspontjuk szerint korlátozza a kölcsönvevők hatékony bírói jogvédelemhez való jogát, mivel a visszatérítési időpont meghatározásakor nem veszik figyelembe a konkrét esetek sajátos körülményeit.

Az EUB az irányelvvel ellentétesnek látta az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlatot, amely időben korlátozza egy fogyasztó és egy eladó vagy szolgáltató között megkötött szerződésben foglalt kikötésnek

„[...] a 3. cikk (1) bekezdése értelmében vett tisztességtelen jellegének bírósági megállapításához fűződő visszafizetési kötelezettséget [...] azon összegekre, amelyeket a tisztességtelen jelleg megállapító határozat kihirdetését követően jogalap nélkül fizettek meg a kikötés alapján.”

A 93/13/EGK irányelv 6. cikke (1) bekezdésében foglaltak, mely szerint tisztességtelen szerződési kikötésből nem származhat kötelezettség a fogyasztóra nézve, maradéktalanul érvényre kell, hogy jussanak az EUB álláspontja szerint, és ezt döntésével alá is támasztotta. Ennek a maradéktalanul érvényre juttatásnak pedig ex tunc hatállyal kell megtörténnie, és ezt a nemzeti bíróság sem lépheti át, illetve döntése meghozatalakor erre figyelemmel kell lennie. Ennek kapcsán a magyar szabályozásból, amely a devizában felvett kölcsönökből eredő jogviták rendezésére született meg, kiemelhető a 2014. évi XL. tv. 37 § (1) bekezdése. E szerint az ezen törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának – alkalmazására is kiterjedően kérheti. A kétségeket ezen szakasz alkalmazása során leginkább a hatályossá nyilvánítás ébresztheti, mivel ez

azt jelentené, hogy az észlelt részleges érvénytelenség (tisztességtelenség) a szerződés megkötésétől a hatályossá nyilvánítás időpontjáig kötik fogyasztót, amely teljességgel szembe helyezkedne az EUB által ezen jogesetben kinyilvánított álláspontjával és a 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésében foglaltak érvényesülésével. Az, hogy a DH2 tv. 37. §. (1) bekezdésének ilyen tartalmú alkalmazása a gyakorlatban megvalósult-e, kérdés, de nem kétséges, hogy az EUB fent ismertetett végzése tükrében jogi kételyeket vet fel.

2. A szerződés elsődleges tárgyának vizsgálata, világosság és érthetőség

A következő ítélet, a 2015. február 26-án kelt C-143/13 számú, a 93/13/EGK irányelv tükrében a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélésével, az ár, illetve a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételekkel foglalkozik abból a szempontból, hogy mit tekinthetünk a szerződés elsődleges tárgyának.

Az ügy tényállása szerint a hitelfelvevő két megállapodást kötött a pénzüintézzel, egy 8 000 euróra vonatkozót 2008. március 4-én 9%-os fix éves kamatláb és 20,49%-os THM kikötésével. A 2008. március 7-én megkötött második szerződés 103 709,18 CHF összegű ingatlan vásárlás finanszírozása céljából nyújtott hitelkeretre vonatkozik évi 3,99%-os kamatláb és 19,55%-os THM meghatározása mellett.

„A két szerződésnek a kamatláb változó jellegére vonatkozó különös feltételei 3. pontjának b) alpontja szerint a bank fenntartja a jogot az aktuális kamatláb felülvizsgálatára, amennyiben a pénzügyi piacon jelentős változások következnek be, az új kamatlábról pedig tájékoztatja a hitelfelvevőket, a megváltoztatott kamatláb a tájékoztatás napjától kezdve alkalmazható.”

A hitelmegállapodások általános feltételei ‘kockázati jutalék’ címen az adósnak kockázati jutalék fizetési kötelezettséget írhatott elő. Az időközben bekövetkezett jogszabályváltozások miatt a pénzüintézet a ‘kockázati jutalék’ elnevezést a ‘hitelkezelési jutalék’ elnevezéssel kívánta felváltani, a hitelfelvevők azonban megtagadták a kiegészítő záradékok aláírását. A hitelfelvevők a kamatláb változó jellegére és a kockázat jutalékra vonatkozó feltételeket tisztességtelennak tekintették, ezért a nemzeti fogyasztóvédelmi hatósághoz fordultak, amely kérelmüknek nem adott helyt, így a bíróság előtt terjesztették elő igényüket.

Az elsőfokú bíróság a kamatláb változó jellegére vonatkozó feltételt túl homályosak találta, ugyanakkor a kockázati jutalékra vonatkozó feltételt nem tekintette tisztességtelennak. A döntéssel szemben mind a pénzüintézet, mind a hitelfelvevők fellebbezést nyújtottak be. A fellebbezési eljárásban a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy abban kell állást foglalni, hogy ezek a szerződés elsődleges tárgyához, vagy az árhoz tartoznak-e. A fellebbezéseket elbíráló bíróság az eljárást felfüggesztette és előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett.

Az EUB a 93/13/EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdése alapján úgy találta, hogy a szerződés elsődleges tárgya meghatározás nem terjed ki az alapügyben szóban forgóhoz hasonló, az eladó vagy a szolgáltató és a fogyasztók között megkötött hitel megállapodásokban szereplő feltétel típusokra. Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróságnak

ezek minősítéséhez előírta az érintett szerződések természetének, általános rendszerének és kikötéseinek, valamint azon jogi és ténybeli összefüggéseknek a vizsgálatát, amelyekben azok elhelyezkednek.

Ezen ügy alapján a szerződés elsődleges tárgya tartalmának tisztázása vonatkozásában kaphattunk újabb adalékokat, és bizonyosságot arra, hogy az EUB nem akarja elvonni a tagállamok hatáskörét a szerződési feltétel tisztességtelensége megállapításától. Az EUB megfelelő eszközöket ad, de a tagállam bíróságának feladata ezek alapján a tisztességtelenség megállapítása, annak tartalommal való kitöltése.²⁴ Az ismertetett ügyben adott konkrét választ is az EUB, de változatlanul meghagyta a tagállam bíróságának a mérlegelés, döntés lehetőségét.

A következőkben a szerződés elsődleges tárgya világos és érthető volta meghatározásához az EUB újabb támpontokat adott, és úgy tűnik, hogy ezzel a devizában megkötött fogyasztói kölcsönszerződések és hitelmegállapodások vonatkozásában már további magyarázatot nem is fog adni.

A C-186/16. számú ügy (Andriciuc és társai)²⁵ tényállása szerint 2007 és 2008 között az alapeljárás felperesei svájci frank (CHF) alapú hitelszerződéseket kötöttek a bankkal ingatlanvásárlás, más hitelek refinanszírozása, illetve személyes igények kielégítése céljából.

A szerződések 1. cikkének (2) bekezdése alapján a felpereseknek svájci frankban kellett fizetniük a havi törlesztőrészleteket, aminek a következtében az árfolyamkockázat és ezzel együtt a havi törlesztőrészletek emelkedése teljes mértékben a felpereseket terhelte.

„[Kikötötték azt is], hogy a havi törlesztőrészlet esedékessé válása, vagy a szerződéses kötelezettségek hitelfelvevő általi megszegése esetén a bank megterhelheti a hitelfelvevő számláját, és szükség esetén az ott rendelkezésre álló teljes összeget átválthatta a szerződés szerinti devizára az adott művelet napján általa alkalmazott árfolyamon. [...] A felperesek [állították], hogy a bank előre láthatta a svájci frank árfolyamának változását és ingadozásait, [ugyanakkor] nem kaptak teljes körű tájékoztatást az árfolyamkockázatról, mivel a bank nem adott magyarázatot arról, hogy a kölcsönök referenciadevizájaként meghatározott többi külföldi pénznemmel ellentétben a svájci frank román lejhez viszonyított árfolyama jelentősen ingadozott.”

Hivatkoztak továbbá a tájékoztatás részrehajló jellegére, mivel a tájékoztatás csak a termék előnyeit hangsúlyozta, a bank ezzel tájékoztatási kötelezettséget sértett, és így nem tudták felmérni a megkötött szerződéssel általuk vállalt kötelezettségek terjedelmét. Az árfolyamkockázat hitelfelvevőkre való terhelésének tisztességtelenségét állítva keresetet nyújtottak be, kérve a szerződés módosítását. A bíróság elutasította azt ítéletében, amellyel szemben fellebbezéssel éltek, hivatkozva arra, hogy a felek jogai

²⁴ JÓZON (2017) i. m. 157–166.

²⁵ C-186/16. sz. ügy Ruxandra Paula Andriciuc és társai kontra Banca Românească SA [ECLI:EU:C:2017:703] 8–17 pontok.

és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenséget a román lejnek a szerződések megkötését követő, svájci frankkal szembeni leértékelődése okozta, továbbá sérelmezték, hogy a bíróság a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti „jelentős egyenlőtlenség” fogalmát nem értelmezte.

A kérdést előterjesztő bíróság szerint meg kell vizsgálni, hogy a banknak a hitel-szerződések megkötésének időpontjában fennálló tájékoztatási kötelezettsége körében tájékoztatnia kellett-e az ügyfeleket a svájci frank árfolyamának esetleges jövőbeli csökkenéséről vagy emelkedéséről, továbbá hogy az alapeljárásban szóban forgó feltétel keretében meg kellett-e jelölni e feltételnek a hitelfelvevő által fizetett ár befolyásolására alkalmas valamennyi következményét – így az árfolyamkockázatot is – ahhoz, hogy e feltétel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében világosan és érthetően megfogalmazott feltételnek legyen tekinthető. Választ várt arra is, hogy úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését, hogy a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenség fennállását szigorúan a szerződés megkötésének időpontjára figyelemmel kell értékelni, vagy azt az esetet is magában foglalja, amikor a szolgáltatás teljesítése a fogyasztó számára túlzott terhet jelent a szerződés megkötésének időpontjához képest.

A világos és érthető szerződési feltétel értelmezését arra várta, hogy

„e szerződési feltételnek csak a fent említett feltétel szerződésbe foglalásának alapját képező indokokat, valamint annak működési mechanizmusát kell tartalmaznia, vagy valamennyi olyan lehetséges következményt is magában kell foglalnia, amely alapján a fogyasztó által fizetett ár változhat, így például az árfolyamkockázatot. [...] A banknak a hitelnyújtás időpontjában az ügyfelek irányában fennálló tájékoztatási kötelezettségét kizárólag a hitel feltételeire, vagyis a kamatokra, a díjakra, a hitelfelvevőt terhelő biztosítékok vonatkozásában kell-e érteni, és nem tartozik e kötelezettség körébe a külföldi pénznem esetleges fel vagy leértékelődése. [Ezen ponthoz kapcsolódóan kérdezett rá arra], hogy a »szerződés elsődleges tárgya« és az »az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelése« kifejezések magukban foglalják-e az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi pénznemben kötött hitelszerződésben foglalt olyan feltételt is, amely nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon pénznemben kell visszafizetni.”

Az EUB válaszában kimondta, hogy

„[...] a »szerződés elsődleges tárgyának« fogalma magában foglalja az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi pénznemben kötött hitelszerződésben foglalt, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló olyan feltételt, amely nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, mivel ez a feltétel a szerződést jellemző lényeges szolgáltatást határoz meg. Következésképpen ez a feltétel nem tekinthető tisztességtelennek, amennyiben világosan és érthetően fogalmazták meg. [...] A szerződési feltétel

világos és érthető megfogalmazásának követelménye azt jelenti egyben, hogy a hitelszerződések esetén a pénzügyi intézményeknek elegendő tájékoztatást kell nyújtaniuk a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak. Ez a követelmény magában foglalja, hogy annak a feltételnek, amely szerint a kölcsönt ugyanabban a külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, nemcsak alakai és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is.« Ennek vizsgálatát a nemzeti bíróságnak írta elő. [...] [Tisztázta azt is, hogy] egy szerződési feltétel tisztességtelen jellege az érintett szerződés megkötésének időpontjához viszonyítva értékelendő, figyelemmel mindazon körülményekre, amelyekről az eladónak vagy szolgáltatónak a szerződés megkötésének időpontjában tudomása lehetett, és amelyek az említett szerződés későbbi teljesítésére kihathattak.”

A jelentős egyenlőtlenség vizsgálatát az előterjesztő bíróság feladatává tette.

Jelen esetben is működött a korábbiakban már felvázolt munkamegosztás az EUB és a tagállam bírósága között. Változatlanul a tagállami bíró az, aki a világos és érthető megfogalmazások tartalmát kitöltheti az adott ügyben szereplő szerződési feltételek alapján. Éppen ezért fontos az, hogy a tagállami bíróság az adott iránymutatásnak megfelelően a tisztességtelenséget megállapítsa és tartalommal kitöltse.

Az EUB elé a szerződés elsődleges tárgya és érthető és világos voltára nézve több előzetes döntéshozatali kérelem is érkezett. Ezekben az EUB már a C-186/16. számú ügyre utalással hozta meg döntését és a korábban említettek szerint a nemzeti bíróság hatáskörét nem vonta el a szerződés tisztességtelenségének megállapítása során.

Ezen kérelmek egyike a C-126/17. számú végzés (ERSTE Bank).²⁶ [Az ügy tényállása szerint]

„a perbeli szerződés I/1. pontja értelmében a bank a »biztonságos finanszírozás« érdekében 64 731 CHF összegű kölcsönt bocsát a kölcsönfelvevő rendelkezésére. A finanszírozási igény, amelyen az említett kölcsön alapult, 8 280 000 forintra (HUF) vonatkozott, amelyet a bank svájci frankban számolt el. Ezen I/1. pont szerint a kölcsönfelvevő elfogadta, hogy a nyilvántartásba vett devizaösszeg azon árfolyamváltozások miatt, amelyek a szerződés megkötésének időpontja, valamint a folyósítás időpontja között következhetnek be, a finanszírozási igényhez képest 15%-kal növelt értékben került megállapításra. Az említett pont azt is rögzítette, hogy a svájci frankban meghatározott

²⁶ C-126/17. sz. ügy ERSTE Bank Hungary Zrt. kontra Czakó Orsolya [ECLI:EU:C:2018:107] 10–23. pontok.

összeg csupán tájékoztató jellegű, a tartozás tényleges összege pedig utóbb, a szerződés II/1. pontja szerint kerül meghatározásra. Ez utóbbi pont szerint a bank által folyósított összeg nem haladhatta meg az e szerződés I/1. pontjában említett forintösszeget, de azt svájci frankban kellett nyilvántartani. Az e devizában kifejezett összeget a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott számlakonverziós devizavételi árfolyamon kellett kiszámítani, összhangban a bank általános szerződési feltételeivel. A szóban forgó szerződés I/4. pontja többek között akként rendelkezett, hogy a szerződő felek kijelentik, hogy bármely elszámolási vita, illetve banki igény kielégítése esetére a kölcsönből mindenkor fennálló összeg vagy egyéb tartozás meghatározása tekintetében a bank könyvei és nyilvántartásai alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítványt fogadják el, mint aggálytalan tartalmú bizonyítékot. A bank a kölcsönszerződést felmondta, majd a fennálló tartozásra végrehajtási eljárás indult. A kölcsönfelvevő végrehajtás megszüntetése iránti pert indított többek között azon az alapon, hogy a kölcsönszerződés nem jelöli meg egyértelműen annak tárgyát, vagyis a kölcsön összegét és a törlesztőrészeket.”

Az előterjesztő bíróság annak tisztázását kérte az EUB-tól, hogy a

„kölcsönszerződés összegének meghatározásakor a világos és érthető kritériumoknak megfelel-e a perbeli szerződés I/1. és II/1. pontjaiban foglalt olyan megfogalmazás, amely a 64 731 CHF-ben meghatározott összeget tájékoztató jellegűként jelöli meg, míg a legfeljebb 8 280 000 HUF összeget finanszírozási igényként és a fogyasztóval szerződő fél jognyilatkozatához, illetve nyilvántartásában lévő adatokhoz köti a kölcsönszerződés összegének meghatározását. Amennyiben a szerződés I/1. és II/1. pontj[á]nak meghatározása nem meríti ki a világos és érthető feltételek fogalmát, és a rendelkezések tisztességtelensége vizsgálható, a tisztességtelenség fennállta esetén megállapítható-e az egész szerződés érvénytelensége, figyelemmel arra, hogy a szerződés tárgyának nem meghatározottsága esetére a nemzeti jog az egész szerződés érvénytelenségét jelöli meg jogkövetkezményként, és a szerződés érvényessé nyilváníthatósága esetére, az összecszerűség meghatározására alkalmazható-e a fogyasztóra kedvezőbb meghatározás.”

Az EUB válasza szerint

„[...] a kölcsönszerződésben foglalt feltételek akkor felelnek meg annak a követelménynek, amely szerint a szerződési feltételeket a fenti rendelkezések értelmében világosan és érthetően kell megfogalmazni, ha az e fogyasztó rendelkezésére bocsátandó, kirovó pénznemként devizában kifejezett, a lerovó pénznemhez képest meghatározott pénzösszeg világosan feltüntetésre kerül. Amennyiben ezen összeg meghatározása a folyósítás időpontjában érvényes árfolyamtól függ, az említett követelmény előírja, hogy a ténylegesen kölcsönadott összeg számítási módszerei, valamint az alkalmazandó árfolyam átlátható legyen, vagyis a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körülte-

kintő átlagos fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse az e szerződésből eredően őt érintő gazdasági következményeket, köztük különösen a kölcsönének teljes költségét. Az alapeljárásban vizsgáltakhoz hasonló feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása esetén, az irányelv rendelkezéseivel nem találta ellentétesnek a szerződést teljes egészének érvénytelené nyilvánítását, ha a szerződés e feltételek kihagyásával nem teljesíthető.”

Ezen döntésből levonható tehát az a következtetés, hogy a szerződésben a tényleges kölcsön összeget kell feltüntetni, illetve ha a lerovó pénznem meghatározása a folyósítás időpontjától függ, akkor a számítás módja átlátható kell, hogy legyen. Az 1/2016 PJE határozat az alábbiak szerint rendezi ennek kérdését:

A Kúria a 6/2013. PJE határozat indokolásának III/2. a) pontjában a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseket értelmezve úgy foglalt állást, hogy

„[...] deviza alapú kölcsönszerződéseknél két tipikus módja van a kölcsönösszeg meghatározásának. Az egyik szokásos meghatározási mód az, hogy a felek a szerződésben a kölcsönt devizában határozzák meg, és a szerződés egyéb rendelkezései nem hagynak kétséget afelől, hogy a devizát a szerződésben meghatározott időpontban, a szerződésben meghatározott devizaárfolyamon kell átszámítani forintra. Ezt a forintösszeget folyósítja a pénzügyi intézmény. [...] A másik szokásos meghatározási mód az, hogy a kölcsönt forintban határozzák meg, de a szerződés egyéb rendelkezéseiből következően egyértelmű, hogy a kölcsön devizában kerül megállapításra, nyilvántartásra és elszámolásra a szerződésben meghatározott időpontban, az ott meghatározott devizaárfolyam figyelembevételével, és ezt az összeget, valamint annak járulékait kell az adósnak forintban visszafizetnie a mindenkor (az egyes törlesztő részletek esedékességekor) irányadó devizaárfolyamon számítva.”

A jogegységi határozat rögzíti azt is, hogy

„A Ptk. 231. § (2) bekezdése értelmében a lerovó pénznemtől eltérő pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani.”

Jelen esetben levonható az a következtetés, hogy a jogegységi határozat is akként foglalt állást, hogy a felekre a Ptk. 231. §. (2) bekezdése az irányadó, mint diszpozitív szabály, amelytől az eltérést a felek szerződési szabadsága teszi lehetővé. Ez azonban nem vonatkoztatható azon helyzetre, amikor a szerződés erre rendelkezést nem tartalmaz, és a nem létező szerződéses kikötést próbáljuk a Ptk. 231. §. (2) bekezdésének megfelelő diszpozitív szabállyal helyettesíteni. Ez különösen igaz annak tükrében, hogy meglévő tisztességtelen szerződési feltétel következménye lehet a semmisség megállapítása és ennek jogkövetkezményeként annak mellőzése. A Kásler ügy folyamánaként ezen tisztességtelen szerződési feltétel helyettesíthető a nemzeti jog diszpozitív szabályával. Ebből azonban az nem vezethető le, hogy hiányzó rendelkezést, amelynek egyébként világosnak és érthetőnek kell lennie, a nemzeti jog diszpozitív szabályával helyettesítünk.

A hazai joggyakorlatunkban ritkán fordul elő a szerződés elsődleges tárgya vizsgálata, illetve annak megítélése, hogy világos és érthetőnek minősül-e, mivel ennek hiánya eleve megalapozza a tisztességtelenséget.²⁷

A Fővárosi Ítéltábla ítélete²⁸ e körben kivételnek tekinthető. Az elsőfokú bíróság elutasította a felperes kereseti kérelmét, amelyben kérte annak megállapítását, hogy az alperessel 2008. augusztus 28. napján kötött deviza alapú hitel-, zálog- és készfizető kezesi szerződésének 6/A.2. f), 6/A.1. a), és 7.4. c) pontja, valamint a szerződés részét képező Üzletszabályzat 5.2.1. pontja tisztességtelen, ezért semmis. A szerződés 6/A.2. f), illetve 7.4. c) pontja a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése, illetve a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 1. § (1) bekezdés a) és b) pontja alapján érvénytelen, mivel azok alapján a bank a fedezet elfogadása, illetve a határidők tekintetében önkényes értelmezésre jogosult, hiszen az alperes szabadon döntheti el, hogy a zálogtárgy mikori és milyen mértékű romlása esetén hívja fel az adóst a fedezet kiegészítésére.

A Fővárosi ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, és megállapította, hogy a peres felek által 2008. augusztus 28-án megkötött kölcsönszerződés 6/A.1. a) és 6/A.2. f) pontja, továbbá a kölcsönszerződés részévé vált, a hitelműveletek végzéséről szóló Üzletszabályzatának 5.2.1. pontja tisztességtelen, ezért érvénytelen.

Ugyancsak érvénytelen a szerződés 6/A.2. f) pontja, mert nem felel meg a világos és érthető megfogalmazás követelményének, ami önmagában megalapozza a feltétel tisztességtelenségét. A feltétel egyrészt rendkívül hosszú, másrészt nyelvtanilag helytelen, zavaros felsorolást tartalmaz, amely alapján akár azon per megindítása is felmondási oknak tekinthető. A feltétel egyes elemei indokolatlanok is, így például, hogy a zálogtárgy elidegenítése is szerződészegésnek minősül, holott a zálogjog eladás esetén is fennmarad, másrészt a felek elidegenítési és terhelési tilalmat nem kötöttek ki.

3. A tisztességtelenség jellege, annak kihatása a szerződésre

Az EUB a C-453/10. számú ítéletében²⁹ a teljes hiteldíjmutató (THM) téves megjelölésével és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a tisztességtelen szerződési feltételek hatása a szerződés egészének érvénytelenségére kérdéskörrel foglalkozik. Az ítélet tényállása szerint az alapeljárásban annak a hitelszerződés semmisségének a megállapítását kérték, amelyet szabvány szerződés alapján fogyasztói hiteleket nyújtó hitelintézetnek nem minősülő szervezettel kötöttek a fogyasztók. A hitelt a felpereseknek 2008. március 12-én nyújtották 150 000 szlovák korona (4979 Euro) összegben, amelyet 32 havi, 6000 szlovák korona (199 Euro) összegű részletben kellett visszafizetni, ehhez hozzá adódott egy 33., a nyújtott hitel összegének megfelelő részlet. A felpereseknek így 340 000 szlovák korona (11 352 Euro) összeget kellett visszafizetniük. A THM-et az említett szerződésben 48,63%-ban állapították meg, míg a kérdést előter-

²⁷ Régi Ptk. 209. §. (5) bekezdés.

²⁸ Fővárosi Ítéltábla Pf. 20.001/2017/7. sz. ítélete.

²⁹ C-453/10. sz. ügy Jana Pereničová, Vladislav Perenič kontra SOS financ, spol. s r.o. [ECLI:EU:C:2012:144] 20–25. pontok.

jesztő bíróság által végzett számítás szerint az ténylegesen 58,76%, mivel a pénzüintézet a számítása során figyelmen kívül hagyta a nyújtott hitellel összefüggő költségeket. Kitűnt az is, hogy az alapeljárásban szóban forgó szerződés több, az alapeljárás felperesére nézve kedvezőtlen feltételt tartalmazott.

A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a szerződés egészének a szerződés egyes feltételei tisztességtelen jellege miatti semmissé nyilvánítása az alapeljárás felperesei számára kedvezőbb lenne, mint az említett szerződés nem tisztességtelen feltételeinek hatályban tartása. Az első esetben ugyanis az érintett fogyasztóknak kizárólag a 9%-os mértékű késedelmi kamatot kellene megfizetniük, és nem a nyújtott hitellel összefüggő valamennyi költséget, amelyek sokkal magasabbak lennének, mint az említett kamat.

Az előzetes döntéshozatali eljárásban előterjesztett kérdésében az alapeljárásban eljáró bíróság annak tisztázását kérte, hogy a fogyasztó a 93/13 EKG irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerinti védelmének a hatálya olyan-e, hogy a szerződésben alkalmazott tisztességtelen feltétel fennállta esetén a szerződés a maga egészében ne kösse a fogyasztót, ha ez számára kedvezőbb. Rákérdezett arra is, hogy a pénzüintézet által a THM-nek a valósánál alacsonyabb mértékben történő megjelölése a fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak tekinthető-e. Ha annak minősül, annak tisztázását várta, hogy akkor az hatással van-e a hitelszerződés érvényességére.

Az EUB válasza szerint az eljáró bíróság nem támaszkodhat kizárólag arra, hogy az érintett szerződés egészének semmissé nyilvánítása a felek valamelyike, jelen esetben a fogyasztó számára esetleg kedvező. Az irányelv nem ellentétes azonban azzal, hogy valamely tagállam az uniós jog tiszteletben tartásával előírja, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztók között kötött egy vagy több tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés a maga egészében semmis, és ez a fogyasztó fokozott védelmet biztosítja.

A valósánál alacsonyabb mértékű THM esetén azt megtevesztőnek kell minősíteni, amennyiben ténylegesen, vagy valószínűsíthetően arra készteti az átlagos fogyasztót, hogy olyan üzleti döntést hozzon, amelyet egyébként nem hozott volna meg. A nemzeti bíróság feladatának írta elő annak vizsgálatát, hogy ez az eset áll-e fenn az alapeljárásban. Ha az meg is állapítható, arra az esetre úgy foglalt állást, hogy az azonban nem gyakorol közvetlen hatást a megkötött szerződés érvénytelenségének a 93/13 EKG irányelv (6) cikkének (1) bekezdése szempontjából történő értékelésére.

Ezen jogesethez kapcsolódóan magyar példát is fel lehet hozni, amely a szerződéses rendelkezés tisztességtelenségének az értékelésénél figyelemmel volt arra, hogy a mögött tisztességtelen piaci magatartás húzódik meg.

A Fővárosi Ítéltábla a 2010. december 8-án kelt 6. Pf. 21.074/2010/6. ³⁰szám alatti ítéletében megállapította, hogy az alperesekkel szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal érvénytelen az alperesek „... Lakáshitelek’ Üzletszabályzatáról” elnevezésű általános szerződési feltételeinek 2002. január 25. és 2009. július 9. napja között hatályban volt, valamint a 2009. július 10. napjától hatályos II. 7. 2. pontja, a 2002. január 25. és 2009. július 9. napja között hatályban volt VII. 3. pontja, a 2002. január 25. napjától

³⁰ Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.21.074/2010/6. sz. ítélete http://batorprogram.hu/7/6.Pf.21.074_2010_6%20Föv%20IT.doc

hatályos II. 7. 4. pontja, 2010. január 1. napjától hatályos II. 5. 2. 3. pontjának második bekezdése, továbbá a 2009. augusztus 1. napja és 2009. december 31. napja közötti időszakban a 2009. július 10. napja és 2009. december 31. napja között hatályban volt II. 5. 2. pontjának hatodik és nyolcadik bekezdése.

A közzétételére kötelezéskor utalt arra, hogy a jogerős ítélet megállapította az Üzletszabályzat 2002. január 25. napjától hatályos II. 7. 4. pontja fentiek szerinti érvénytelenségét, mely szerint „A törlesztőrészlet megfizetése kizárólag az [...] Bank Rt.-nél vezetett lakossági folyószámláról történhet.”

Indokolásában az üzletszabályzat 2009. január 25. napjától, jelenleg is hatályos II. 7. 4. pontja első bekezdésének az I. rendű alperesnél vezetett lakossági folyószámláról történő törlesztéssel kapcsolatos rendelkezése tekintetében nem értett egyet az elsőfokú bíróság döntésével. A „Lakóingatlanépítési kölcsönszerződés”, valamint az Üzletszabályzat alapján megállapította, hogy az alperesek a hitelkockázatot több különböző biztosíték kikötése útján mérséklik. E kockázat csökkentéséhez nem szükséges eszköz az I. rendű alperesnél vezetett bankszámláról történő kizárólagos törlesztési lehetőség előírása. Ez a kikötés az adósoktól egy esetleg szándékuktól eltérő számlanyitást követel meg, annak többletköltség vonzatával együtt. A felperes helyesen hivatkozott rá az elsőfokú eljárás során, hogy az ilyen kikötést, mint gazdasági erőfölénnyel való visszaélést az 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 21. § f) pontja tiltja. A Tpv. 86. § (1) bekezdése értelmében azonban a bíróságnak nincs hatásköre az ilyen tisztességtelen piaci magatartás megállapítására, ezért a kikötés jogszabályba ütközését nem állapíthatta meg. Annak azonban nem látta sem anyagi, sem eljárásjogi akadályát, hogy az ítéletábra megállapítsa: e kikötés a jóhiszeműség és tisztesség követelményét megsértve a fogyasztók hátrányára bontja meg a feleknek a szerződésből eredő jogai és kötelezettségei közötti egyensúlyt.

A Legfelsőbb Bíróság, mint felülvizsgálati bíróság, a Fővárosi Ítéletábra 6.Pf.21.074/2010/6. számú ítéletét³¹ hatályában fenntartotta pontosításokkal a 2011. május 10-én kelt Gfv. IX. 30.040/2011/6. szám alatti ítéletében. Jelen ügyben a szerződéses kikötés tisztességtelenségének elbírálása a Ptk. alapján történt meg, noha az egy másik jogág, a versenyjog területét is érintette. Az eltérő jogalap megjelölésével ugyanakkor elkerülhető volt az a helyzet, hogy az általános hatáskörű bíróság elvonta volna a versenyhatóság hatáskörét.

4. Tájékoztatási kötelezettség

Az EUB a C-449/13. számú ítéletében³² a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség, a hitelfelvevő hitel képességének ellenőrzésére vonatkozó kötelezettség, bizonyítási teher, bizonyítási módok kérdéskörben foglalt állást.

³¹ Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.040/2011/6. sz. ítélete <http://www.hitelesmagyar.com/index.php/forum/27/19352-otp-bank-otp-jelzalogbank-gfv-ix-30-040-2011-6-szam>

³² C-449/13. sz. ügy CA Consumer Finance SA kontra Ingrid Bakkaus és társai [CLI:EU:C:2014:2464] 12–19. pontok.

Az ügy tényállása szerint 2011. május 5-én egy házaspár kereskedő közreműködésével gépjármű vásárlására 20 900 euró összegű személyi kölcsönre vonatkozó szerződést kötött egy pénzüintézzel 6,40%-os éves kamat és 7, 685%-os teljes éves hiteldíjmutató meghatározása mellett. Egy másik ügyfél 2011. július 15-én ugyanezen pénzüintézetnél 20 000 euró összegű személyi kölcsönre vonatkozó szerződést kötött 7,674 %-os az éves kamat és 7,950%-os teljes éves THM kikötésével. A hitelfelvevők a kölcsönök törlesztőrészleteit nem fizették, így a pénzüintézet a bíróság előtt kérte kötelezésüket. Az eljáró bíróság hivatalból kifogásolta, hogy a pénzüintézet nem juttatta el sem a hitelfelvevőknek átadandó, a szerződészkötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó iratot, sem pedig semmilyen, annak igazolására alkalmas iratot, hogy a hitelfelvevő tekintetében eleget tett a pénzüintézet a tájékoztatási, valamint az ezen utóbbiak hitelképességének ellenőrzésére vonatkozó kötelezettségének. Az eljáró bíróság rögzítette azt is, hogy az általános európai fogyasztási hiteltájékoztatóra vonatkozó iratot a pénzüintézet nem nyújtotta be, ugyanakkor megállapította, hogy az egyik fogyasztó által aláírt szerződés szerint a fogyasztó elismeri, hogy az általános európai fogyasztói tájékoztatót megkapta és megismerte. Nem látta tisztázottnak a fogyasztók jövedelmi viszonyainak igazolását sem.

Az előzetes döntéshozatal során előterjesztett kérdésekkel az eljáró bíróság azt kívánta tisztázni, hogy ellentétes-e a 2008/48/EK irányelvvel, ha a hitelező az irányelvet átültető nemzeti jog alapján kizárólag a hitelező által kiállított és az adósnak átadott szabványzáraddal bizonyítja a kötelezettségei teljesítését. Kérte annak a megválaszolását is, hogy ellentétes-e az irányelvvel, ha a hitelező a hitelképesség vizsgálatára vonatkozó kötelezettség teljesítését kizárólag a fogyasztó által előadott információkra támaszkodva végzi el, illetve a válasz függvényében további kérdést is fölített.

Az EUB a kérdésekre adott válaszában ellentétesnek találta az olyan nemzeti szabályozást, amely szerint az ezen irányelv 5. és 8. cikkében előírt kötelezettségek nem teljesítésére vonatkozó bizonyítási teher a fogyasztóra hárul, másrészt a szabványzáraddal kapcsolatosan megállapította, hogy az a bizonyítási teher megfordulását eredményezi. Nem találta ugyanakkor ellentétesnek azt, hogy a fogyasztó hitel képességének értékelése kizárólag az ezen utóbbi által nyújtott információk alapján történik, hogyha ezek az információk megfelelőek és a fogyasztó pusztá nyilatkozatait igazoló dokumentumok támasztják alá. Azt sem találta ellentétesnek, hogy a fogyasztó hitelképességének értékelése szükségessé teheti a nyújtott megfelelő felvilágosítás kiigazítását a hitelmegállapodás megkötését megelőzően, annak külön okiratba foglalása nélkül.

Ezen ítélethez kapcsolódóan meg kell jegyezni, hogy a tájékoztatás fontossága nem mindig bírt ekkora jelentőséggel. A korábbi esetjogban az átláthatóság követelménye nem játszott alapvető szerepet, kivéve ha közvetetten utaltak a különböző kikötésekre, amelyek a 93/13/EGK irányelv indikatív listájában vannak. A későbbi esetjog fejlesztette ki a pozitív információ adási kötelezettséget, amely kapcsolódva a fogyasztóhoz, magában foglalta az átláthatóság követelményét, egyben jogvitát idézett elő Trstenjak főtanácsnok Invitel³³ ügyben adott véleményével. Ez kétségessé tette az egyoldalú ár-emeléseket és az EUB az Invitel ügyben úgy tartotta, állítva, hogy a rendelkezés tiszt-

³³ C-472/10. sz. ügy Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság kontra Invitel Távközlési Zrt. [CLI:EU:C:2011:806].

tességtelen természetének értékelésénél a 93/13/EGK irányelv 3. cikkének a jelentésén belül a lehetőség a fogyasztó számára, hogy előre lássa érthető és világos kritériumok alapján az eladó, vagy a szolgáltató általános szerződési feltételeinek a módosításait figyelemmel a nyújtott szolgáltatáshoz kapcsolódó díjakra, alapvetően fontos.³⁴

Jelen döntés kapcsolódik a 48/2008/EK irányelvhez,³⁵ amelynek hatálya a 2. cikkben került szabályozásra. Az irányelv alkalmazandó minden hitel megállapodásra 200 eurótól 75 000 euróig, kivéve a 2. cikk (2) bekezdésében foglaltakat. A hitelmegállapodások közül, amelyek nem tartoznak alá, a jelzáloghitelek, a lízingsmegállapodások jórésze, azon hitelmegállapodások, amelyekben lehetőség van hiteltüllépésre, és ahol a hitelt egy hónapon belül vissza kell fizetni. Azok a hitelmegállapodások, ahol a hitel kamat- és költségmentes, továbbá a munkáltató által az alkalmazottaknak nyújtott hitelek.

Ezt az irányelvet egyben azért fontos megemlíteni, mivel a tájékoztatási kötelezettség jelentős szerepet kap. Először is az irányelv a fogyasztóknak nyújtandó „tájékoztatási záradék” fő szabályozó technikáján alapul. Ez azt jelenti, hogy részletes tájékoztatást kell nyújtani a fogyasztó számára a szerződést megelőző és a szerződés fennállása szakaszában. Már a különleges kamatú hitel hirdetések kezdeti szakaszában az általános információknak benne kell lenniük a hitel feltételekben, így a maximális összegnek, díjak és a költségek százalékos éves mértékének. Később a szerződéskötést megelőző időszakban az 5. és 6. cikk kötelezi a hitelezőt, hogy szolgáltatson részletes tájékoztatást a kölcsön feltételeiről, mielőtt a végső hitelmegállapodás létrejön. Ezt a tájékoztatást a fogyasztó részére jó előre meg kell adni, hogy legyen ideje összehasonlítani az elérhető különböző ajánlatokat.

A tájékoztatásra formanyomtatványt használ, az ún. általános európai fogyasztói hitel tájékoztatót. Ebben meg kell jelölni a hitel fajtáját, a hitelező azonosítását, és címét, a hitel teljes összegét és időtartamát, a teljes hiteldíj mutatót, és az egész visszafizetendő összeget, valamint a fogyasztó általi fizetés összegét, számát és gyakoriságát.

Magyarországon a mindennapi gyakorlatban ez úgy jelenik meg, hogy a fogyasztókkal kötött hitel- és kölcsönszerződések gyakran visszatérő kikötése az alkalmazott blankettaszerződésekben, hogy a fogyasztó az üzletszabályzatot, általános szerződési feltételeket megismerte és át is vette. Ezen ismertetett ítéletből ugyanakkor az következik, hogy ez nem elegendő annak alátámasztására, miszerint a kikötésnek megfelelően ez meg is történt, mivel a fogyasztót terhelné a nemleges bizonyítás, hogy nem történt meg. Ennek következtében pedig nem elfogadható az a gyakorlat, hogy kizárólag az általános szerződési feltételben, akár annak egyedinek nevezett részében rögzítésre kerül az üzletszabályzat, általános szerződési feltételek átvételének megtörténte és ez egyben irányadó lesz a jogviták elbírálásakor is.

Nem követeli meg jogi szabályozásunk ugyanakkor azt, hogy az általános szerződési feltételek is aláírásra kerüljenek a szerződés megkötésével egyidejűleg, és az sem

³⁴ MIKLITZ–REICH i. m. 786.

³⁵ Iris BENÖHR: *EU Consumer Law and Human Rights*. Oxford University Press, 2013. 116.

követelmény, hogy az egyedinek nevezett szerződési feltételek, az általános szerződési feltételek egy okiratba kerüljenek.³⁶

5. A 93/13/EGK irányelv hatálya alá tartozás

5.1. A kezesi szerződés fogyasztói jellege

A következő határozat a C-74/15. szám alatti végzés,³⁷ amely a hitelintézetek és olyan természetes személyek között létrejött kezességvállalási szerződések és ingatlan biztosítékot alapító szerződések vonatkozásában foglal állást, akik szakmai tevékenységükön kívül eső célból járnak el, és akiknek nincs funkcionális jellegű kapcsolatuk azzal a gazdasági társasággal, amellyel közösséget vállalnak.

Az ügy tényállása szerint 2008. október 24-én egy román pénzintézet hitelszerződést kötött egy gazdasági társasággal. A gazdasági társaság ügyvezetőjének a szülei 2009. augusztus 9-én módosító záradékot írtak alá a fiuk, a gazdasági társaság ügyvezetője kérelmére, aki meg szeretne volna emeltetni a társaságnak nyújtott hitelkeretet. A módosító záradék átvette az eredeti hitelszerződés lényeges kikötéseit, és a már meglévő, a szerződés megkötésekor alapított biztosítékokat a szülők által nyújtott két új biztosítékkal egészítette ki. Az új biztosítékokat egyrésztől egy 2009. augusztus 7-i ingatlan biztosítékot alapító szerződés, valamint egy kezességvállalási szerződés képezte. A szülők állításuk szerint kizárólag arra tekintettel egyeztek bele a fiúk által vezetett társaság részére nyújtott hitel biztosításába, hogy a fiuk volt a társaság egyedüli tagja és ügyvezetője. A szülők úgy vélték, hogy fogyasztóként jártak el, és alkalmazható rájuk a fogyasztóvédelmi törvény. Figyelemmel erre bírósághoz fordultak a 2009. augusztus 7-én kelt módosító záradék, valamint az ingatlan biztosítékot alapító szerződés, illetve a kezességvállalási, vagy másodlagosan az egyes szerződések egyes általuk tisztességtelennek ítélt feltételeinek megsemmisítése érdekében. A bíróság a kérelmet elutasította azon okból, hogy a hitel kedvezményezettje egy gazdasági társaság volt, ehhez képest pedig a biztosítéki szerződések járulékos jelleggel bírnak.

A szülők fellebbezést nyújtottak be az ítélettel szemben. A fellebbviteli bíróság függesztette az eljárást és előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az EUB-hoz annak tisztázása végett, hogy a 93/13/EGK irányelv szerinti fogyasztó fogalmába beletartozik-e az, ha valaki természetes személyként, kezesként egy gazdasági társaság által a társaság tevékenységének folytatása céljából megkötött hitelszerződést módosító záradékokat és járulékos szerződéseket írt alá, amennyiben semmilyen kapcsolata nincs a gazdasági társaság tevékenységével és szakmai tevékenységén kívül eső célból járt el.

³⁶ Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.500/2013/6. sz. ítélete: A felperesek alaptalanul hivatkoztak arra, hogy az Üzletszabályzat nem vált a szerződés részévé, miután a szerződés VIII/13. pontja alapján a felperesek nyilatkozatuk szerint azt megismerték, illetve annak külön aláírására vonatkozó jogszabályi előírás hiányában is a szerződés részévé vált.

³⁷ C-74/15. sz. ügy Dumitru Tarcău, Ileana Tarcău kontra Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA és társai [ECLI:EU:C:2015:772] 9–16. pontok.

Az EUB azt az értelmezést adta, hogy az irányelv alkalmazható egy olyan ingatlan biztosítékot alapító szerződésre, vagy kezességvállalási szerződésre, amely természetes személy és hitelintézet között jött létre, a hitelintézet és egy gazdasági társaság által hitelszerződés keretében vállalt kötelezettségek biztosítása érdekében, ha ez a természetes személy szakmai tevékenységén kívül eső célból járt el, és nincs funkcionális jellegű kapcsolata az említett társasággal.

Az új Ptk. tartalmazza a fogyasztó által vállalt kezesség fogalmát, a 6:430. §-ban. Rögzíti a jogosult kötelezettségeit a fogyasztó által vállalt kezesség esetén, így azt, hogy a jogosult köteles a fogyasztót a kezességi szerződés létrejöttét megelőzően tájékoztatni, a kezes jogairól és kötelezettségeiről; és a kötelezett helyzetéből vagy a kötelezettség természetéből fakadó, a hitelező előtt ismert különleges kockázatokról. Ennek elmaradása esetén biztosítja a fogyasztó számára az elállás jogát és a szerződés érvénytelenségét írja elő jogkövetkezményként, ha a fogyasztó a kötelezettnek a jogosulttal szemben fennálló valamennyi kötelezettségéért vagy meghatározott jogviszony alapján fennálló valamennyi kötelezettségéért vállalt kezességet, a kezesség akkor érvényes, ha a szerződésben nincs meghatározva az a legmagasabb összeg, amelynek erejéig a kezes felel a jogosult tartozásáért. Az új Ptk.-hoz fűzött kommentár³⁸ is megállapítja, hogy a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv a biztosítékot nyújtó félre nem terjed ki. Rögzíti azt is, hogy a védelmi szint kiterjesztése elsősorban a jogosultat terhelő, a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség szintjének emelésén keresztül valósul meg. Körülír továbbá annyit, hogy álláspontjuk szerint a fogyasztói kezesség szabályait abban az esetben lehet alkalmazni, ha a kezes fogyasztó, a jogosult viszont vállalkozás, és a vonatkozó rendelkezések a Ptk. 6:100 §-a alapján klauzikálisan kógensek a fogyasztó javára. A kommentár sem ad meghatározást a fogyasztói kezesség fogalmára, legfeljebb támpontokat nyújt ahhoz, hogy miből indulhatunk ki. Meg kell jegyezni azt is, hogy a 2008/48/EK irányelv hatálya a korábban leírtak szerint sem fedi le a fogyasztói szerződéseket, és a hitelmegállapodásokat sem. Az EUB által meghozott végzés a 93/13/EGK irányelvre támaszkodva tágabb alapokat ad a fogyasztói kezesség definiálására, és kiterjed pl. a jelzáloggal biztosított hitelszerződésekre is. A fentiekben felhozott jogeset továbbá azért is figyelemre méltó, mivel a hazai joggyakorlatban ezzel ellentétes álláspont alakult ki, és hasonlóan a román alsóbb bírósághoz, a kezesség járulékos jellegéből kiindulva, az alapszerződés szerint ítélik meg a fogyasztói jellegét.

5.2. Az oktatási szerződéshez kötődő kölcsön

A C-147/16. sz. ítélet tényállása szerint Susan Romy Jozef Kuijpers, egy belga tanintézmény (későbbiekben KdG) hallgatója 1546 euróval tartozott a KdG-nek tandíja és tanulmányi kirándulás költsége jogcímén. Ezt az összeget megfizetni nem tudta, ezért írásban megállapodott, hogy a KdG egyik osztálya megelőlegezi ezt az összeget, ő pedig havi 200 eurót törleszt hét hónapon keresztül kamatmentesen, akként hogy az

³⁸ OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. III. kötet. Budapest, Opten, 2014. 1059–1062.

utolsó maradványösszeget, a 146 eurót 2014. szeptember 25-én fizeti meg. A szerződés egy záradékot is tartalmazott az alábbiak szerint:

„A kölcsönösszeg határidőn belüli visszafizetésének (teljes vagy részleges) elmaradása esetén az esedékesség napjától évi 10% törvényes kamat felszámítására kerül sor fizetési felszólítás nélkül a tartozás fennmaradó része után. Ebben az esetben a behajtás költségeit fedező kártérítés is fizetendő, amelynek szerződés szerinti mértéke a tartozás fennmaradó részének 10%-a, legalább azonban 100 euró.”

A tartozás megfizetésére a felszólító levél ellenére sem került sor. A KdG eljárást indított S. R. J. Kuijpers ellen az antwerpeni békebíróóság előtt, kérve a 10%-os késedelmi kamatot is. A kérdést előterjesztő bíróság a főkövetelést illetően helyt adott a KdG kérelmének, a kamatokra és kártérítésre elrendelte a jogvita folytatását, mivel azonban S. R. J. Kuijpers nem jelent meg, helyt kellett volna adnia a KdG kérelmének az igazságszolgáltatási kódex 806. cikke alapján kivéve, ha az eljárás vagy e kérelem sérti a közrendet.

Felmerült ugyanakkor az a kérdés, hogy az a szerződés, amelyen a KdG kérelme alapul, a 93/13 irányelvet végrehajtó nemzeti szabályozás hatálya alá tartozik-e, illetve közrendi jellegű-e, továbbá hogy egy, a KdG-hez hasonló oktatási intézmény, amelynek finanszírozását lényegében közforrásokból biztosítják, „vállalkozásnak” és/vagy „eladónak vagy szolgáltatónak” minősül-e akkor, ha az alapügyben szereplőhöz hasonló fizetési tervet engedélyez egy tanuló számára.³⁹

Az EUB válaszában a 93/13/EGK tanácsi irányelv értelmezése során a hivatalbóli vizsgálatát írta elő annak, hogy az említett feltételt tartalmazó szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik-e, illetve a feltétel tisztességtelen-e. Kimondta egyben, hogy

„Az alapügyben szereplőhöz hasonló független oktatási intézményt, amely egyik tanulójával az általa tandíj és tanulmányi kirándulással kapcsolatos költségek címén fizetendő összegekre vonatkozó fizetési könnyítésekre irányuló szerződést kötött, e szerződés keretében az e rendelkezés értelmében vett »eladónak vagy szolgáltatónak« kell minősíteni, és ily módon az említett szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik.”⁴⁰

³⁹ C-147/16. sz. ügy Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen VZW kontra Susan Romy Jozef Kuijpers [ECLI:EU:C:2018:320] 14–22. pontok.

⁴⁰ C-147/16. sz. ügy Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen VZW kontra Susan Romy Jozef Kuijpers [ECLI:EU:C:2018:320] végkövetkeztetés.

6. Alaki kellékek

Az EUB C-42/15. számú ítélete⁴¹ a 2008/48/EGK irányelv alapján a nyomtatott formában és más tartós adathordozón kifejezések értelmezésével, a nemzeti jog által elvárt írásbeli forma követelményeivel foglalkozik.

Ezen ügy tényállása szerint 2011. június 29-én a pénzüintézet olyan szerződést kötött az adós adóssal, amely a hitelnyújtás időpontjában előre nyomtatott formanyomtatvány alapján készült. Az előre nyomtatott részek olyan információkat tartalmaztak, amelyek többek között az adós személyes adataira, valamint a foglalkoztatására, ideértve a jövedelmét vonatkoztak. Pontosításra kerültek magára a hitelre vonatkozó adatok, valamint a pénzeszközök rendelkezésre bocsátásának feltételei. A szóban forgó teljes hitelösszeget 700 euróban, az adós által fizetendő teljes összeget a megállapodásban 1087,506 euróban állapították meg.

Rögzítették, hogy a pénzüintézet kölcsönszerződésének feltételei, a „pénzkölcsön” című dokumentum, a megállapodás szerves részét képezi, ha az adós aláírásával megerősítette, hogy megkapta az általános szerződési feltételeket, és azokat tudomásul vette. Magukat az általános szerződési feltételeket a hitelmegállapodás felei így nem írták alá. Ez alapján az adós kérhette, hogy a hitelező bocsásson a rendelkezésére ingyenesen és a hitelmegállapodás teljes időtartama alatt törlesztési táblázat formájában olyan számlakivonatot, amely feltünteti a hátralévő fizetéseket, az ilyen összegek megfizetésére vonatkozó időtartamokat és feltételeket, ideértve az egyes visszafizetések bontását a tőke törlesztésének, a kamatoknak és adott esetben a járulékos költségeknek a megjelölésével. Az általános szerződési feltételek ugyanakkor nem pontosították, hogy a kölcsön visszafizetése címén az adós által teljesített egyes havi törlesztő részleteket milyen arányban fordítják egyrészt a kamatok és a költségek megfizetésére, másrészt pedig a tőketörlesztésére. Az adós a hitel visszafizetését abbahagyta, ezért a pénzüintézet keresetet indított. A bíróság kétségeit fejezte ki a hitelmegállapodás érvényességét illetően, mivel annak általános szerződési feltételeit nem írták alá a felek.

Az előzetes döntéshozatali eljárás során arra várt választ, hogy az irányelv szerinti nyomtatott formában és más tartós adathordozón fogalmat magában foglalja-e azon egyéb dokumentum is, így az általános szerződési feltételek, amelyeket a felek nem írtak alá. Ennek függvényében várta annak tisztázását, hogy úgymint megfelelő-e az irányelvben foglalt követelményeknek a megállapodás, ha az előírt valamennyi tartalmi elemet nem egyetlen dokumentum, hanem a már említett külön dokumentum tartalmazza, amelyet a felek nem írtak alá, különösen akkor, ha maga az írásbeli szerződés hivatkozik erre a dokumentumra és a belső jognak a dokumentum szerződésbe foglalására előírt feltételeit nem teljesíti.

Kérte annak tisztázását is, hogy a szerződési feltételek között egyedileg kell-e meghatározni az egyes visszafizetések pontos lejárat dátumát év, hónap, nap szerint vagy pedig elegendő olyan objektív módon, amely adatokból kikövetkeztethetőek a törlesztési időpontok, illetve hogy ennek magában a szerződésben, vagy pedig az arra való utalással az általános szerződési feltételekben elegendő helyet kapnia. Rákérdezett,

⁴¹ C-45/15. sz. ügy Home Credit Slovakia a.s. kontra Klára Bíróová [ECLI:EU:C:2016:842] 17–27 pontok.

hogyan elegendő-e az egyes részleteknek a megjelölése, milyen további elemeket kell feltüntetni, illetve az említett irányelvvel ellentétes-e az a nemzeti jogi rendelkezés, hogy a hitel megállapodásnak az irányelv 10. cikk (2) bekezdésében előírt tartalmi elemei többségének hiánya azt eredményezi, hogy a nyújtott hitelt kamat és költségmentesnek kell tekinteni, és az adós kizárólag a szerződés alapján kapott tőkét köteles a hitelező részére visszafizetni.

A EUB döntése szerint a hitelmegállapodást nem kell szükségszerűen egyetlen dokumentumban elkészíteni, azonban az irányelv 10. cikk (2) bekezdésében említett összes tartalmi elemet nyomtatott formában, vagy más tartós adathordozón kell elkészíteni. Nem ellentétes az irányelvvel, ha a tagállam nemzeti szabályozása előírja azt, hogy a nyomtatott formában elkészített hitelmegállapodást a feleknek alá kell írniuk, valamint ez a 10. cikk (2) bekezdése szerint előírt összes tartalmi elemre is alkalmazandó.

„Nem szükséges ugyanakkor, hogy a hitelmegállapodás a fogyasztó által teljesítendő fizetések minden egyes esedékességét konkrét időpontra való hivatkozással jelölje meg, amennyiben a megállapodás feltételei lehetővé teszik az említett fogyasztó számára a fizetések időpontjainak nehézség nélküli és bizonyossággal történő azonosítását.”

Nem látta indokoltnak, hogy a tőke egymást követő fizetésekkal való törlesztése esetén törlesztési táblázat formájában kellene pontosítani az egyes fizetéseknek a tőke visszafizetését szolgáló részét. Az irányelvvel ellentétesnek találta azt, hogy a tagállam nemzeti szabályozásában ilyen kötelezettséget ír elő. Azt nem látta ellentétesnek, ha valamely tagállam nemzeti szabályozásában előírja, hogy ha

„[...] valamely hitelmegállapodás nem tartalmazza az irányelv 10. cikk (2) bekezdésében megkövetelt összes tartalmi elemet, úgy a megállapodást kamat- és költségmentesnek kell tekinteni, ha olyan tartalmi elemről van szó, amelynek hiánya kétséggé teheti a fogyasztó azon lehetőségének meglétét, hogy a kötelezettségvállalásának mértékét értékelje.”

Ezen ítéletből az szűrhető le, hogy az EUB az alakiságok vonatkozásában nagyobb szerepet biztosít a tagállami szabályozásnak, megengedőbben viszonyul ahhoz, és a tartalmi elem hiánya esetén arra az álláspontra helyezkedik, hogy megfelelő az a szabályozás, amikor valamely tartalmi elem hiánya a kamat és költségmentességet vonja maga után.

A devizahiteles szerződések szabályozásából kiindulva a jogegységi határozatok szintén nem kívánják meg annak a követelményét, hogy a szerződések egy okiratban legyenek rögzítve. Az 1/2016 polgári jogegységi határozat 3. pontja szerint, ha a deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsönszerződés – ideértve az annak a szerződéskötéskor részévé vált általános szerződési feltételeket is – tartalmazza az 1. és a 2. pontban írtakat [Hpt. 213. §. (1) a) pont (a kölcsön összege), Hpt. 213. §. (1) bekezdés e) pont (a kölcsön törlesztőrészlete)], a szerződéskötést követően közölt egyoldalú jognyilatkozat (pl. folyósítási értesítő, törlesztési terv, fizetési ütemezés) a pénzügyi intézmény fo-

gyasztónak nyújtott tájékoztatásának minősül, amely nem érinti a szerződés létrejöttét vagy érvényességét.

7. Jelenleg folyamatban lévő, ezen témákat érintő, magyar előzetes döntéshozatali eljárások

Ezen eljárások a 93/13/EGK irányelvhez kapcsolódnak és az irányelv értelmezésén túl a joggyakorlatunk helyességét is feszegeti. Ilyen előzetes döntéshozatali kérelem a Fővárosi Ítéletábla által kezdeményezett C-51/17. szám alatti eljárás,⁴² amelyben több kérdés feltevésére is sor kerül. Így arra, hogy

„[...] az irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében írt egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek minősül-e, és ekként az irányelv hatálya tartozik-e az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő az a szerződési feltétel, amely az árfolyamrést és ezzel együtt az árfolyamkockázat viselésének kötelezettségét is előíró tisztességtelen szerződési feltétel kiesése miatt, a szerződések tömegét érintő érvénytelenségi perekre tekintettel végrehajtott jogalkotási beavatkozás következtében ex tunc hatállyal vált a szerződés részévé”.

Ezen feltételnek az irányelv hatálya alá tartozó esetére várja annak tisztázását,

„[...] hogy az irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében foglalt kizáró szabályt úgy kell-e érteni, hogy az vonatkozik az olyan, a Bíróság C-92/11. »RWE Vertrieb AG« ítéletének 26. pontjában meghatározott kógens jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő szerződési feltételre is, amely jogszabályi rendelkezést a szerződés megkötését követően hoztak meg vagy léptettek hatályba, illetve ugyanazon kizáró szabály alkalmazási körébe vonandó-e az olyan szerződési feltétel is, amely a szerződéskötést követően vált ex tunc hatállyal a szerződés részévé.”

Az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás körében arra kérdez rá,

„[...] hogy az irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében említett világos és érthető megfogalmazás követelményét úgy kell-e érteni, hogy a törvényben előírt, szükségképpen általános jelleggel megfogalmazott tájékoztatási kötelezettségnek a tényállási részben ismertetett teljesítése is kielégíti e követelményeket, vagy a szerződéskötés időpontjában a pénzügyi intézmény által ismert, illetve általa hozzáférhető és a fogyasztó kockázatát érintő adatokat is közölni kell.”

Tisztázni szeretné azt is, hogy

⁴² C-51/17 számú ügy OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. kontra Ilyés Teréz, Kiss Emil kérelem <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190422&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=470510>

„[...] a szerződéskötéskor a szerződésben az utólag, évekkel később tisztességtelennek bizonyult egyoldalú módosítási jogra és az árfolyamrészre vonatkozó szerződési feltételek alkalmazása nem-e idézték elő azt, hogy a fogyasztó ténylegesen egyáltalán nem láthatta előre fizetési kötelezettségei alakulásának mikéntjét, és változásának mechanizmusát.”

Rákérdezett továbbá a tisztességtelen szerződési feltétel hivatalbóli vizsgálatának terjedelmére.

Ezen ügyben megszületett Tanchev főtanácsnok indítványa⁴³ 2018. május 3. napján, és a feltett kérdésekre az alábbi válaszok adását javasolja:

„[...] »Az árfolyamkockázatot ex tunc hatállyal továbbra is a fogyasztóra terhelő, jogalkotási beavatkozás keretében előírt szerződési feltétel, nem tekinthető egyedileg megtárgyaltnak«, és az így jogalkotási beavatkozás eredményeként a szerződésbe kerülő feltétel nem »tükröz kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket« a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében. A [...] nemzeti bíróságnak kell a szerződés hátterét jellemző valamennyi körülmény és az EUB ítélezési gyakorlata alapján eldöntenie ugyanakkor, hogy a szerződési feltételek »világos és érthető« jellegére vonatkozó követelmény alapján a kölcsönt nyújtóknak közölniük kell-e a fogyasztókkal a szerződéskötéskor rendelkezésükre álló releváns pénzügyi információkat, ideértve a releváns makrogazdasági adatokat, és el kell-e magyarázniuk az árfolyam-mechanizmusokra gyakorolt hatásaikat. [Ha] a későbbi tagállami jogalkotási beavatkozás nem orvosolta a feltételek világosságával és átláthatóságával kapcsolatos tisztességtelenséget, az ilyen feltételeknek az e kötelezettségnek való megfelelését a szerződéskötés időpontjától kell meghatározni.”

Kimondta egyben újra, hogy

„[...] a nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni az irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, ezzel ellensúlyozván a fogyasztó és a kölcsönt nyújtó közötti egyenlőtlen helyzetet, amennyiben a rendelkezésre állnak az e feladathoz szükséges jogi és ténybeli elemek.”

A C-511/17. szám alatti előzetes döntéshozatali kezdeményezés⁴⁴ az irányelv 6. cikk (1) bekezdésének értelmezésére kérdez rá, annak tisztázását várva,

⁴³ C-51/17. számú ügy Tanchev főtanácsnoki indítványa: OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. kontra Ilyés Teréz Kiss Emil [ECLI:EU:C:2018:303] 1–5. pontok, végkövetkeztetés.

⁴⁴ C-511/17. számú ügy Lintner Györgyné kontra UniCredit Bank Hungary Zrt. kérelem <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=197122&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=472162>

„[...]” hogy vizsgálni kell-e minden egyes szerződési feltételt külön-külön abból a szempontból, hogy az tisztességtelennek minősülhet-e függetlenül attól a körülménytől, hogy a keresetben megjelölt igény elbírálásához tényleg szükség van-e a szerződés összes feltételének vizsgálatára, [...] vagy pedig éppen hogy az igény alapját képező feltétel tisztességtelen jellegének értékeléséhez kell vizsgálni a szerződés minden egyéb feltételét.

Vannak továbbá olyan előzetes döntéshozatali kezdeményezések, amelyek szintén kapcsolódnak a 93/13/EGK irányelvhez, azonban túl is mutatnak azon, így a devizahiteles törvények /DH1 és DH2/ fogyasztóvédelmi garanciáknak való megfelelőségét vizsgálják. Ennek keretében így rákérdeznek a (C-483/16. számú ügy)⁴⁵ fogyasztói igényérvényesítés korlátozhatóságára az eredeti állapot helyreállításának lehetősége kizárásával (DH2 tv. 37. §), vagy a jogegységi határozatok alkalmazhatóságára (C-118/17. számú ügy)⁴⁶. Felmerül továbbá az is a C-38/2017. számú előzetes döntéshozatali kérelemben, hogy a szerződéskötést megelőzően adandó tájékoztatásnak ki kell-e térnie a devizahitel folyósítási árfolyamára, illetve a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó külön dokumentum használatára.

A fent ismertetett ítéletek és végzések azért is bírnak jelentőséggel, mivel a még fennálló devizában felvett hitelekből fakadó jogviták elbírálása során nem szabadna elfelejtkezni róluk. A fogyasztói kezesség mibenlétének meghatározása is kapcsolódik ezen uniós döntésekhez, mintegy tartalommal tölti ki azokat. A hazai joggyakorlat a 93/13/EGK irányelv alkalmazása vonatkozásában már mutat fel eredményeket – ld. Kásler ügy –, azonban azt nem lehet állítani, hogy a hazai bírói gyakorlat olyan számú esetjogot hozott volna létre, amely a felmerülő joghézagokat, értelmezési kérdéseket maradéktalanul kimerítené.

Mindezen ítéletekből képet kaphattunk arról, hogy az EUB a kötelekben érvényesülő fogyasztóvédelmi szempontoknak milyen irányt szab. Sajnálatos módon a mi jogalkalmazásunk nem követi ezt a gyakorlatot, e körben utalni kell a kezesség fogyasztói jellegének a megítélésére, vagy a dokumentumok átvételére vonatkozó záradékokra. Sokszor merül fel problémaként az is, hogy a tisztességtelenség megállapítása esetén a mellőzés nem tűnik megfelelő jogkövetkezménynek, és mindenképpen a szolgáltatás–ellenszolgáltatás elvéből kiindulva, valamiféle ellentételezést várnak el. Az ismertetett jogesetektől azonban az megállapítható, hogy nem csak nálunk, hanem számos európai országban törekcsenek arra, hogy az irányelvekben lefektetett egységes szabályok érvényre jussanak. Az azonban már a jogalkalmazó feladata is, hogy megfelelő kérdésekkel az EUB-hoz fordulva segítse kibontani az Unió jogrendjébe foglalt fogyasztóvédelmi szabályok értelmezését. Jelenleg a magyar bíróságok ezen témában előterjesztett döntéshozatali kérelmének a száma azt mutatja, hogy a jogalkalmazók élnek ezzel a lehetőséggel, és próbálják kibontani az ezen irányelvekben foglalt rendelkezések ér-

⁴⁵ C-483/16. számú ügy Sziber Zsolt kontra ERSTE Bank Hungary Zrt. [ECLI:EU:C:2018:9].

⁴⁶ C-118/17. számú ügy Dunai Zsuzsanna kontra ERSTE Bank Hungary Zrt. kérelem. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=192494&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=475036>

telmezését. Törekedni kell ugyanis arra, hogy a fogyasztói jogok Magyarországon se szenvedjenek csorbát, és fogyasztóink is részesedjenek ugyanabban a védelemben, amely más tagországok fogyasztóit is megilleti.

Lehet egyebekben arról vitatkozni, hogy a fenti döntésekben megjelenő fogyasztóvédelmi szabályozás miként is értékelendő, és hogyan kezeljük azt. Ennek megítélésében eltérő nézetek vannak. Egy másik területe a szerződések jogának, ahol az EU különösen aktív, az a fogyasztóvédelem. Ennek hatálya és megítélése még vitatott: néhányan, mint az EU szociális jogát látják, mások számára az következménye a piaci szabályozásnak, és páran a kritikusakai, úgy összegezve azt, hogy paternalizmus. Ha meg akarjuk érteni az EU azon koncepcióját, hogy mit jelent „a fogyasztó mint gyengébb fél” a Pénzügyi Lízing ügyhöz kell visszanyúlni:⁴⁷

„Az előterjesztett kérdés megválaszolásához emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig információs szintje tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát.”⁴⁸

A fogyasztói jogok érvényesülése azért is aktuális napjainkban, mivel a devizában felvett hitelből eredő jogviták továbbra is jelen vannak a bíróságokra érkező és folyamatban lévő ügyek között.

Kérdésként merül fel a fentiek tükrében, hogy hazai szabályozásunk valóban lehetővé teszi-e a fogyasztói jogok érvényre jutását, és ha nem, ki veszt ezzel, illetve „Cui prodest?”. Amikor a választ erre megfogalmazzuk, akkor pedig nem rövid lejáratú időtartamokra, hanem hosszú évtizedekre kell gondolni, és arra, hogy milyen kihívások elé kell még néznünk fogyasztóként.

⁴⁷ Norbert REICH: *General Principles of EU Civil Law*. Cambridge, Intersentia, 2014. 47.

⁴⁸ C-137/08. számú ügy VB Pénzügyi Lízing Zrt. Kontra Schneider Ferenc [ECLI:EU:C:2010:659] 38. pont.